

De prima spē qualitatis

Secundo deludo quō ueniunt circa materia. Ubi intel ligentia q̄ sicut t̄pantia pōt uenienter z large accipi in q̄cunq; materia. tñ pprie d̄r in illa materia in q̄ est optimū hoīez refrenari. Ita t̄pantia large d̄r circa quālibet materia aliq̄liter refrenabile. Uñ z ipm̄ non t̄pantie quandā refrenatōem ipōt. **¶** **C**ōtinere em̄ ē se retinere. **¶** **C**ōtinētia d̄r in materia in q̄ est optimū z difficillimū t̄rinere. **H**ec aut̄ est circa delectatio nes sensus tactus q̄ntū ad uenerēa. in q̄bus natura summā delectatio nē poluit vt aialia ad ista inclinarē tur ppter p̄seruatōez spē. **S**ilr etiā q̄ntū ad cibaria ppter p̄seruatōez in diuidui. q̄ delectatōes uenerēoz s̄t uehementiores. eo q̄ maius bonuz ē p̄seruatio spē ad qd̄ ordināf: q̄ gustus cibarioz q̄ ordinant ad p̄seruatōem indiuidui qd̄ nō est tantū bonū. **I**dcirco sicuti t̄pantia est marime circa illa q̄ respiciūt delectationes uenerēas. ita z t̄pantia. **E**t iō etiā magis p̄seuimus dicere t̄pantiam circa uenerēa q̄ circa cibaria. q̄uis sit circa utrūq;.

Quid est incōtinētia z incōtinens. z quō se habēt ad tēpantiam. **¶** **C**aplm. **CV.**

Ad dictis aut̄ p̄t patere quid est incōtinētia q̄ opponit cōtinētie. z qd̄ incōtinēs q̄ opponit t̄pantia. patēt tñ hec p̄fectius vij. ethicoz. **I**ntēperatus em̄ d̄r qui ex ppria electōez habitu p̄ p̄suetudinē acq̄sita peccat. incōtinens aut̄ ex aliq̄ passione occurrēte. **E**t q̄ intēperat⁹ agit ex electōe. incōtinens ex passione sequunt̄ q̄tuoz. **Q**uoz p̄mū est q̄ int̄pantia est uiciōsus habitus ex q̄ sibi reddidit male agere q̄ si p̄naturalē. nō sic aut̄ in incōtinēte

Secōm sequit̄ ex p̄mo. q̄ passio cito trāsit trāsēunte actu passiōis in incōtinēte. **H**abitus at̄ int̄pantie manet actu. actu int̄pantie trāsēunte in int̄paro. **I**deo incōtinēs trāsit passioe trāsēunte z dolet de p̄missio. int̄patus aut̄ nō dolet: sed magis gaudet se peccasse. eo q̄ talis opatio est q̄ si sibi p̄naturalis facta p̄ habituz. **E**t iō d̄r **P**rouerb. ij. **R**etant̄ cū male fecerint z exultāt in rebz pessimis. **T**ertiuū aut̄ seq̄tur ex his duobz. q̄ cū habitus sit difficile mobilis: passio aut̄ cito trāsēunt: int̄patus est difficilius sanabil⁹ z emēdabilis q̄ incōtinēs. **Q**uartū aut̄ seq̄tur ex his. sicut ei t̄pantia simplex ē p̄fectior t̄pantia. z t̄patus melior ē t̄pantia. ita p̄ oppositū int̄par⁹ ē peior incōtinēte. z int̄pantia peior incōtinētia.

Quō amicitia est uirtus et quomodo nō. **¶** **C**aplm. **CVI.**

Amicitia aut̄ q̄dammodo uirtus est z q̄dammodo nō. **U**bi sciendū q̄ **A**resto. in li. **E**th. determinat de duplici amicitia. q̄z vna p̄sistit in effectu exteriori in exterioribz factis z dictis vt aliq̄s p̄ h̄ decēter z delectabiliter p̄uiuat alijs ī ferijs cōis uite. **E**t h̄c est q̄dā habitus medi⁹ inter blāditorē z litigiosum. z uocat̄ amicitia uel affabilitas. **E**t de hac agit **A**rest. in. ij. **E**th. enumerādo eā cū alijs. z in q̄rto de t̄minādo de ea. z hec fuit sup̄ silr cū eis p̄diuisa. **E**t talis habitus p̄tuo sus pprie nō ē amicitia. q̄a eodē mō se p̄ eā h̄z hō ad ignotos z notos: cōiunctos z remotos. **A**lia aut̄ amicitia est q̄ p̄sistit in affectu interiori p̄ncipaliter q̄ qd̄ aliū diligit. z sic est effectus ois uirtutis. z oem uirtutez p̄sequit̄. q̄ ista amicitia tendit amicus in alterz ppter bonū honestū qd̄ in illo est. **V**irtus aut̄ habz rōnem

Tractatus Secundus

boni et honesti simpliciter. Et ideo omnis virtus ex sui natura est causativa amoris sic ut amicitia et sic amicitia non est virtus sed omnis virtute prius. Et ita determinat Aristoteles in viij. et ix. Eth. de cuius speciebus et conditionibus ibi patebit: supersedant ad prius. Albertus autem in viij. Eth. in principio dicit quod amicitia potest importare habitum quem dicitur qui perveniat in passionibus affectio nunc in amatoibus. Et sic amicitia est virtus dicta moralis: quia secundum finem eius. Tullius benivolentiam nominat. Et tunc sumitur hic aliter amicitia vel benivolentia quam superius ubi agebatur de diversitate nominum ad amorem pertinentium. Et quod patet quod nomine amicitie duobus modis importat habitus virtuosus. scilicet primo modo et tertio modo dicitur. sed sic proprie et visitato modo non virtum nomine vocabatur. sed prima virtus dicitur affabilitas. et tertia dicitur benivolentia: quibus large nomine amicitie eis perveniat. Secundo autem modo amicitia non est virtus sed prius omnis virtute et omnis virtutis effectus. Et quibus patet quod fuerat in principio istius virtutis conclusionis superpositum. scilicet quod verecundia et nemesis non sunt virtutes sed passionibus. sunt tamen de numero laudabilium. Epikeia autem est virtus omnis iusticie directiva. Heroica autem est superiora virtute. Amicitia est effectus virtutis.

¶ In virtutes cardinales sunt morales vel intellectuales.

Capitulum. CVII

Modo restat dicendum secundo de virtutibus cardinalibus: ubi consideranda sunt tria. Primus autem omnium videndum est an virtutes cardinales pertineant ad morales vel intellectuales. Ad quod dicendum quod cum virtus importat rectitudinem appetitus: illa virtus dicitur habere perfectam rationem virtutis quam requirit rectitudinem non solum quoniam

tum ad factionem boni operandi. sed quod causat boni operis usum. Illa autem habet imperfecte rationem virtutis quod non causat rectitudinem appetitus. et quibus faciat facultatem boni operandi non tamen causat boni operis usum. Costat autem perfectum est principaliter imperfecto virtutes que continentur in appetitibus dicuntur cardinales. Principales hominibus autem sunt tres morales. et inter intellectuales sola prudentia que quod ad morales est moralis quod ad subiectum intellectuales: ut supra patuit. Et ideo pervenientius cardinales virtutes non inter intellectuales sed inter morales collocantur.

¶ Quot sunt virtutes cardinales. Capitulum. CVIII.

Secundo videndum est que sunt iste virtutes. Et dicendum est quod sunt quatuor. quorum numerus et sufficientia sic sumitur a fine principia formalia et fine subiecta. Secundum principia formalia sic principia formalia virtutis de qua nunc loquimur est rationis boni. quod quidem dupliciter potest considerari. Uno modo secundum quod ipsa in rationis consideratione consistit. et sic est una virtus cardinalis id est principalis que dicitur prudentia. Alio modo secundum quod circa aliquid ponitur ordo rationis. et hoc dupliciter. Uno modo circa operationes. et sic est iustitia. Alio modo circa passionibus. et sic necesse est esse duas virtutes. Ordinem enim rationis necesse est ponere circa passionibus considerata repugnancia ipsarum ad rationem. quod quidem potest esse dupliciter. Uno modo secundum quod passio impellit ad aliquid contrarium rationi. et sic necesse est quod passio repugnet. et hoc facit virtus temperantie. Alio modo secundum quod passio retrahit ab hoc quod ratio dicitur: sicut timor periculosorum et laborum. et sic necesse est quod firmet homo in eo quod est rationis: ne se recepat. et hoc facit fortitudo. Secundum subiectum autem hec eadem distinctio reperitur. Invenitur enim quadruplex subiectum virtutis

De prima spē qualitatis

tis de q̄ loq̄mur. s. rōnale p̄ essentia
q̄d prudētia p̄ficat. z sic est itellec^o
et rōnale p̄ p̄cipatiōem. s. volūtas
q̄ ē subiectū iusticie. z appetit^o sensi
tius qui diuiditur i irascibile quē
scit fortitudo. cōcupiscibilem quē
scit temperantia.

**De z quare dicuntur car
dinales.** **Capitulum. CXX.**

Quare dicitur quod iste
magis dicitur cardinalis q̄
alie. Ad q̄d dicitur q̄ ille
virtutes dicuntur cardinales. p̄mo q̄
si generales. sc̄do q̄si p̄ncipales. ter
tio a cardine cardinales

Rō ex q̄ ille q̄tuor virtutes
sc̄z iusticia. prudētia. fortitudo
temperantia dicuntur cardinales **CXX.**

Quantū ad p̄mū sciendū. q̄
distas virtutes dupl^{iter} p̄sidera
re possumus. Uno^o fm̄ oēs
rōnes formales. z fm̄ h̄ dicuntur car
dinales quasi ḡnales ad oēs alias
virtutes. v̄puta oīs virtus q̄ facit bo
nū debiti z recti in opatiōibz dicat
iusticia. z oīs virtus q̄ cohibet passio
nes z deprimat dicat temperantia. z oīs
virtus q̄ facit firmitatē animi p̄ qual
cūqz passiōes dicat fortitudo. z oīs
virtus q̄ ponit rectitudinē rōnis in q̄
buscūqz actibz vel materijs dicatur
prudētia. Et sic multū de istis virtu
tibz loquunt p̄bi z doctores theolo
gie. z sic alie virtutes p̄tinet sub istis
et ex hoc iste cardinales. i. ḡnales v̄
p̄ncipales dicuntur. Alio mō p̄tinet p̄si
derari fm̄ q̄ iste virtutes denoiantur
ab eo q̄d est p̄ncipiū in quacūqz ma
teria. z sic istz sp̄cales virtutes cōtra
alias diuise. Dicuntur at sic cardina
les q̄si p̄ncipales. q̄ istz p̄ncipales re
spectu aliaz p̄pter p̄ncipalitātē ma
terie. sicut q̄ prudētia dicat p̄ncipal^{iter}
q̄ est p̄ceptiua. iusticia q̄ est circa
opatiōes debitas iter eq̄les. temperantia

q̄ respicit cōcupiscētā delectabilis
tactus. fortitudo q̄ p̄firmat aim p̄
periculū mortis. Et vtroqz mō car
dinales p̄ncipales dicuntur z ḡnales
Tertio dicuntur cardinales a cardine
ostij p̄pter similitudinē. z hoc dupl^{iter}
Primo per similitudinē cardinis in q̄
mot^o ostij terminat. De rōe at ostij
est vt p̄ ipm̄ interiora dom^o videant^{ur}
v̄n̄ z illud q̄d h̄z rōnem reducēdi in
aliud ostiū dicitur. Et sic accipit Job. x.
Ego sum ostiū r̄c. Et p̄ oppositū il
lud p̄ q̄d nō est motus in aliqd aliqd
v̄lterius nō h̄z rōem ostij Virtutes
aut̄ theologice cuz sint circa finē sic
sunt q̄ nō est aliqd aliud v̄lter^o ex
p̄te obiecti in q̄d tendat. z iō in virtu
tibz theologice nō inuenit rō ostij.
et iō non p̄tinet dici cardinales. Sicut
nec in virtutibz intellectualibz. q̄ p̄fi
ciūt in vita p̄tēplatiua q̄ nō ordina
tur v̄lter^o ad aliā vitā. s̄z actiua oz
dinat ad ipam **U**n̄ cū virtutes mo
rales p̄ficiat in vita actiua z habeat
actus suos iuxta finē v̄ltimū sicut
circa obiectū: ex vtroqz p̄te ḡnaliter
in eis inuenit rō ostij. z iō solū mo
rales cardinales dicuntur. **S**z q̄ iter
morales p̄ illas q̄tuor ē p̄cessus ad
alias. q̄ oēs alias p̄tinet tanq̄z ḡna
les sp̄cales. **I**dcirco iter oēs mora
les solū ille q̄tuor cardinales dicuntur
Sc̄do^o dicuntur cardinales a similitudine
cardinis in q̄ ostiū voluit z mot^o
ostij fundat. q̄ sic tor^o mot^o ostij est
in cardie z i eo voluit. ita oēs act^o
hūane vite p̄tinet v̄sant vel saltē fre
q̄ntius z crebri^o circa materiā istaz
virtutū q̄tuor q̄ aliaz virtutū. z iō sic
a cardine cardinales denoiant. Et
ita p̄z q̄ cū in ostio sint duo cardines
v̄n̄ ad quē ostij mot^o terminat. ali^o
i q̄ ostij mot^o fundat z ostiū voluit
et ab vtroqz cardie p̄ similitudinē nū
cupat. v̄n̄ p̄m^o mot^o sumit ad similitu
dinē p̄mi cardis. 2° a similitudine sc̄dō

Tractatus Secundus

De circūstantijs actuū hu-
manorum Cap. lxxi.

Quarto pncipalr circūvirtu-
tes qz actus pcurū boni z vir-
tuosi sūt qñ sunt debitis cir-
cūstātijs inuestiti: id de circūstātijs
aliqd ponendū est. Et pmo qd im-
portet noie circūstātie. Secdo qd
sūt circūstātie in pncipali. Tertio
ad qd modos in genere oēs pnci-
pales circūstātie reducunt. Quarto
quō se hñt ad actū vt in eo ponāt rō-
nē bonitatis vel malicie vel pcurtis

Quid importet noie circūstātie
Quantū ad pñm sciendū q no-
mē circūstātie videt esse tractū
et his q inueniunt in loco z in qñti-
tate corpaliū ad actū mozales. Il-
le em dicitur circūstātie corpis exi-
stētis alicubi q nō sunt ei intrinsece
et tñ eū aliq modo attingunt. Sicut
in actibz ille dicitur circūstātie q nō
sunt de eēntia illi actus. sed ei acci-
dūt solū subiectiue vt mod⁹ agēdi.
siue extrinsece vt locus tps. cōditio
etiā psonē agētis vel materia circa
quā est actio z finis z similia. Quic-
qd ergo nō pñnet ad subam act⁹ vt
est in spē nature. z tñ aliq mō cōtin-
gūt ipm actū: dicitur circūstātia eius

Quot sunt circūstātie: et q
actuū humanoz z qñtū ad cir-
cūstātijs pncipales Cap. lxxii

Quantū ad scdm sciendū q
oēs circūstātie pcurū in h
psu pñent. Quis. qd. vbi.
qz auxilijs. cur. quō. qñ. Que pñt
declarari sic. Proportio em act⁹ ad
finē pñt accipi vel fm id qd est in ipso
actu. vel fm id qd est extra. Si pmo
mō vel qñtū ad spēm actus. z sic est
qd. aut qñtū ē ad modū ipius: z sic
est quō. Si autē p pparatiōem ad ex-
tra: vel p pparatiōem ad cām. vel p
pparatiōem ad mensurā. Si pmo

vel ad cām finalez: sic est cur. vel ad
cām efficientē: z hoc vel instrumēta-
lem: z sic est qbus auxilijs. vel pnci-
palē: z sic est qd. Si autē p pparatiō-
nē ad mensurā: aut ad locū z sic est
vbi. aut ad tps z sic est quō. Et hoc
aut p p pncipales circūstātijs
septe. f. vt attendat pmo subiectū
et sic est qd. scdo modū finē ē quō
tertio cām finalis z sic est cur. qñto cām
pncipalis efficiētē est qd. qñto
causa instrumēntalis z sic est qbus
auxilijs. qñto tēpus z sic est quō. sep-
timo locus: z sic est vbi.

Quod qñ genera oēs circūstā-
tie reducunt Cap. lxxiii

Quantū ad tertiū scz ad qd
modos in gñali oēs circū-
stātie reducuntur sciendū q
triplex est gen⁹ circūstātijs. Que
dā sunt q importāt pueniētā vel di-
scōueniētā ad rectā rōem. vt scz q
res accipiat de volūtate dñi vel p-
ter eius voluntatē. Prima em circū-
stātia est pcuris rōni. sed scda a rōne
recta discordat. Sicut q res accep-
ta pter volūtatem accipiat de loco
sacro directe est ptra rectā rōem p-
ter reuerentiā loci sacri. Alie sūt cir-
cūstātie q de se nullā importāt cō-
ueniētā vel discōueniētā ad re-
ctā rōnem. importāt tñ supposito q
dā alio. sicut accipi alienū in qñtra-
te magna vlt pua fm se nō discordat
a recta rōne. sed q indebite accipia-
tur. puta furto vel rapina: maiorem
discōueniētā includit acceptio rei
aliene in magna qñtitate qz in pua.
sz nō in alia spē. Alie sūt circūstātie
q nec de se nec de quocūqz supposito
includūt discōueniētā ad rectam
rationem. nec inclusam minuit vel
augmentāt. sicut q res aliena acci-
piat cū manu dextra vel sinistra.

Quō se hñt circūstātie ad

De prima specie qualitatis.

rōem actus vt in eo ponāt rōem vi
cij vel virtutis **Cap. CCXIII**

Quāntū ad quartū (videlicet
quō se habet circūstātie ad
actū vt in eo ponāt rōem vi
vel virtutis) dicendū q̄ circūstā
tie sūt gñis de q̄bus imediare di
ctū est. **Præcedētī** ca^o ponūt in actu
rōnem p̄ s̄m multitudinē eaz cū
in actu eoz s̄m multitudine pctōz sit
possibilis. sicut in p̄tōe rei alie
ne ponit spēm pcti q̄ accipit clam
vel p̄ violentiā. qz p̄mo in furtum
est. scđo in rapina. **Sī** āt accipiat
furtū vel rapina de sacro loco nō est
solū furtū vel rapina s̄z sacrilegiū. z
sic s̄z plura pctā z nō vnū tm̄. **Tertio**
rō est. qz vbiq̄qz in actu vno s̄z plu
res deformitates q̄ruy vna nō est de
terminatiua alterius: s̄z in re furta v̄l vi
olenter accepta de loco sacro s̄z plu
res deformitates q̄ruy vna nō est de
terminatiua alterius. **igit̄** ibi s̄z plu
ra pctā. **Quarto** p̄z. qz formalis rō
pcti cōsistit in hoc q̄ nō p̄formaf re
cte rōnt. z talis iformitas vocaf de
fectus vel deformitas act^o moralis
Quinto p̄ba. qz in furtiua acceptio
ne rei aliene d̄ loco sacro est duplex
deformitas. vna qz accipit̄ res alie
na p̄ter voluntatē dñi. alia irreuerē
tia loci sacri q̄ habz imunitatē. nec
vna istaz p̄ se est determinatiua al
terius. qz p̄t fieri furtū sine irreuerē
tia loci sacri. z irreuerentia sine fur
to. p̄ter qd̄ in tali sacrilegio nō est
tm̄ vnū pctm̄ sed duo. z illud intel
ligēdū est in oibz alijs pctis q̄ in
actu vno sunt plures circūstātie ma
le quaz vna nō est determinatiua al
terius. **Et** sic p̄z qliter circūstātia
p̄mi gñis se h̄z ad actū. **Sed** p̄tra h̄
diceret aliq̄s q̄ spēs rei nō p̄t varia
ri nisi p̄ illud qd̄ est intrinsece rei. s̄z
circūstātie non s̄z intrinsece actui

quantū ad essentiāz actus. q̄ nō mu
tant vel addūt spēm. **Dicēdū** q̄ cir
cūstātie nō sunt intrinsece actui q̄n
tū ad essentiā actus nec mutāt eius
spēm q̄ ad esse nature. sunt tm̄ intrin
sece actui q̄ntū ad bonitatē vel ma
licia moralē. z hanc imutare p̄t. v̄l
nouam addere p̄ori nō mutata. **De**
circūstātijs autē scđi gñis q̄ non in
cludūt p̄uentiā vel discōuenien
tia ad rectā rōem p̄z q̄ nō ponūt in
actu nouā spēm pcti. sed solū in ea
de specie augēt culpā vel minuunt.
Ad p̄z ex ip̄is termis. qz qd̄ nō im
portat ex se deformitatē: sed ip̄orta
tā augēt vel minuit: nō ponit spēm
pcti. sed positā augēt vel minuit. s̄z
deformitates hui^o gñis sunt hmōi.
vt p̄z ex p̄cedētibz. **ḡ zc.** **Circūstan**
tie āt tertij generis nō ponūt in actu
spēm peccati. nec augēt nec minuūt
Tertio rō est. qz nullā deformitatē
h̄nt ad rectā rōem s̄m bonū vel ma
luz. nec s̄m se vt ponāt spēm pcti vt
circūstātie p̄mi generis nec alio sup
posito. nec ponūt augmentū in cul
pa vt circūstātie scđi generis. vt p̄z
p̄ exemplū positum de acceptōe rei
aliene in manu dextra vel sinistra

Que p̄dictaz circūstātie
sunt cōfitende **Cap. CCXV.**

Estis p̄t elici incidentaliter
q̄ sunt p̄dictaz circūstātie
cōfitende. **Nā** circūstātie p̄
mi gñis que ponūt spēm in actu: s̄
illa spēs sit de genere pcti mortalis
oēs tales necessariō sunt cōfitende.
Circūstātie autem secūdi generis
nō necessariō sunt cōfitende vt me
liores tenēt. sed de magna cōgruita
te. **Circūstātie** autē tertij generis
nec de necessitate nec de congruita
te cōfitende sunt cum non addāt
speciem peccati: nec augēt nec mi
nuunt peccatum.

Tractatus Secundus

Quo virtutes oēs tam in/ intellectuales q̄s morales consistunt in medio et quo nō **CCXVI.**

Ultimo autē oīm circa mate-
riā virtutū (qz cōe verbū est
tractū ex dicto phi. ij. Ethic
q̄ virtus consistit in medio) videndū
est quō virtutes consistant in medio.
Ad qd̄ dicendū est q̄ mediū d̄r per
pparatiōem ad extrema. **Extrema**
autē put in moralib; loq̄mur p̄nt ac-
cipi dupl̄r. Uno em̄ modo p̄nt acci-
pi fm̄ pparatōez boni et mali. **Alto**
mō fm̄ oppositiōem sup̄flui et dimi-
nuti. **Si** accipiat mediū p̄ ppara-
tione ad duo extrema opposita que
sunt bonū et malū: sic dicendū est q̄
nulla p̄tus consistit in medio. imo cō-
sistit in extremo vel tenet extremū.
Si em̄ sic esset in medio p̄iciparet
aliqd̄ de bono et aliqd̄ de malo: cū
mediū p̄cipet naturā extremoz.
Hoc autē falsum est. qz nulla virtus
aliqd̄ mali p̄cipat. sed tenet alter
extremū scz rōnem boni. ergo nō po-
test dici q̄ aliqua p̄tus consistat in me-
dio isto modo. **Si** autē accipiat me-
diū fm̄ pparatōem ad extrema que
sunt sup̄flui et diminuti. excessus et
defectus. sic et virtus moralis oīs et
virtus intellectualis suo modo cō-
sistit in medio. vt p̄z. ij. **Eth.** sicut
in excessu largitiōis donoz consistit vi-
cīus quod d̄r pd̄galitas. in defectu
avaricia et illiberalitas. in medio
autē consistit liberalitas que est p̄tus
quādo dant danda et retinentur nō
dāda. et hoc mediū in virtutib; mo-
ralib; accipit fm̄ rectā rōem. **Idem**
p̄z in virtutib; intellectualib; **Quā**
em̄ in intellectu affirmat esse qd̄ nō
est excessus et sup̄bundātia. vt si di-
cerem q̄ hō eēt incorruptibilis **Quā**
nū negat esse qd̄ est defectus et di-
minutio. vt si dicerē hōiem non esse

rifibile. **Hoz** at̄ verūq; quib; p̄tus
intellectual̄ refugit. **Consistit** autē in
medio in affirmādo scz qd̄ res est. si
cut q̄ homo ē rifibilis. et negando
quod nō est. s. q̄ homo nō est lapis.

De septē donis spiritus sancti
q̄ virtutes sunt et q̄si nō vident di-
ferre a virtutib; quib; p̄terant. ideo
aliqd̄ inserendū in textū. **Circa** q̄
p̄siderāda sunt. **Primo** quō
differūt dona et virtutes. **Secdo** q̄s
sunt dona et quō ab inuicē differūt
et distinguūt. **Tertio** quō dona
beatitudines. fructus. et peritiōes si-
bi mutuo corepōdēt. **Quarto** de
scendēt in spēali ad donuz timorū
qd̄ speciale difficultatē importat

Quo differūt dona et vir-
tutes **Cap. CCXVII.**

Quāntū ad primū sciendū
q̄ doctores oēs ponunt do-
na esse habitū. **sz** an sint idē
realit̄ cū habitib; p̄tutū vel differāt
realit̄ est difficile videre. et iō in hoc
ē diuersoz sentētia. teneo tū doctri-
nā cōem et dico q̄ differāt realiter.
Ubi intelligendū q̄ habitū magis
videat̄ req̄ri p̄pter modū q̄ p̄pter
subam actus. **In** actib; autē huma-
nis p̄siderat̄ aliqd̄ humanū et aliqd̄
sup̄humanū siue diuinū **Humanū**
autē p̄t accipi tripl̄r. **Primo** em̄ pōt
dici opatio hūana. qz est a potentia
opante vel imperāte operatōi q̄ est
hūana p̄ eo qd̄ est hoīs inq̄ntuz est
hō. **Et** sic opatio d̄r hūana q̄ est eli-
cita a potētia rōnali vel ip̄ortata ab
eadē potētia q̄ est nata obedire rōi.
Alie autē nō sunt hūane. vt nutrire.
digerere. et h̄mōi. et vniuersalit̄ oēs
in q̄bus cōicat hō cū brutis brutali-
ter. **Secdo** modo d̄r aliquid huma-
nū vel operatio humana rōne mate-
rie siue obiecti. et hoc mō iste opera-

De prima specie qualitatis.

tionem q̄ habet passiones vel opera
tiones humanas p̄ obiecto dicuntur
humane. Et p̄ oppositū ille nō dicitur
tur humane q̄ habent p̄ obiecto ali
quid sup̄ius humanis opationibus
passionibus. vt sunt necaria z eter
na. nō dicunt esse diuine. **U**n̄ deci
mo etiam dicit phis. q̄ opus spe
culatiuum facis diuinū d̄ q̄ huma
nū. **N**ec etiam dicunt humanis q̄ hnt
p̄ obiecto aliquo humanis
opationibus v̄l passionibus vt expresse
p̄t in opationibus vegetabilibus vel fen
sitivis. q̄ tales nō sunt humane. sed
plantarū z brutorum. **T**ertio mō d̄
aliquid humanū ex mō opationis. quia
sc̄z in opationibus q̄ sunt humane p̄mo
mō vel sc̄do mō mod⁹ human⁹ ser
uat. z hūc modū qliber in se p̄t faci
liter expr̄. **S**i aut̄ ea q̄ hoīs sunt il
lis duob⁹ modis aliq̄s mō sup̄hu
mano exequat̄ excedēs modū cōem
erit opatio q̄dam mō sup̄humana z
diuina. **D**̄ ar̄ hō mō brutali vel sub
humano. mō rōnali vel hūano. mō
sup̄humano vel diuino in suis opti
bus se habere possit facillit̄ p̄t. **N**ā
hō tenet mediū inter bruta z substā
tias sepatas q̄ diuine dicunt. **S**i ḡ
in malicijs ē inuenire modū huma
nū peccādi sicut in vicijs cōsibus. vt
in furari z inuidere z h̄mōi. **E**t mō
dū subhumanū z brutalem: sicut in
petis p̄ra naturā que excedūt mō
dū humane malicie. **I**ta in bonis ē
inuenire opationes q̄ tenēt humanū
modū ad quē p̄ficiūt virtutes mora
les: de q̄bus supra dictū est. et vltē
rius etiā modū sup̄humanū seu di
uinū ad quē p̄ficiūt vna virtus. quā po
nit **A**resto. ij. ethi. q̄ vocat heroyca
q̄ directe bestialitati opponit̄ vt d̄
ibidē. de q̄ etiā sup̄ dictū est. **E**x his
cludit̄ breuiter d̄m̄tia iter virtutes
et dona. q̄ virtutes p̄ficiūt mō hūa
no. sed dona mō sup̄humano z diui

no. **U**n̄ eodē mō vident̄ se h̄re vir
tes ad dona ap̄d theologos q̄ mō
se h̄z virtus heroyca ad cetas mora
les virtutes apud phos. **E**t humanū
hic accipit̄ in dono z virtutū d̄m̄
tia ex p̄te modi operatōis. non aut̄
ex p̄te potētie vel obiecti. quia in il
lis aliqua dona p̄ueniunt.

Sufficiētia z distinctio sep
tē donoꝝ spūs sancti. **CXXVIII**

Secūdo videndū est q̄ sunt
dona z quō distinguuntur.
Ubi sciendū q̄ donoꝝ d̄m̄
tia. distinctio. z sufficiētia sic accipi
tur. **D**ona em̄ p̄ficiūt h̄ntē ad p̄m
p̄te exequendū instinctū spūs sancti.
et tō in oibus potētis que p̄nt esse
p̄ncipia bonoꝝ actuū v̄l maloꝝ do
na ponunt̄ taz in p̄te intellectiua q̄
appetitīua. **I**n intellect⁹ aut̄ siue rō d̄
stinguit̄ in speculatiua z practicā
nō tanq̄ in distinctas potētias s̄z in
vna distinctā in diuersos actus. vt
supra dictus est. z declarabit̄ infra.
In rōne aut̄ tam speculatiua q̄ pra
ctica est p̄siderare duo. sc̄z ip̄am ap
prehensionē rei. z iudiciū de re appre
hēsa. **R**ō ergo speculatiua mō sup̄
humano vel diuino q̄ntū ad apphē
sionē p̄ficiūt dono intellect⁹. quan
tū p̄o ad iudiciū p̄ficiūt dono sc̄ie. z
ista q̄truoꝝ dona sunt in intellectu si
cut in subiecto. **V**irtus aut̄ appeti
tiua in his q̄ sunt ad alter p̄ficiūt
dono pietatis mō sup̄humano. z sic
bonū est in voluntate sicut in subie
cto. **I**n his aut̄ que sunt homis ad
seipm̄ quantū ad passiones appeti
tus indigem⁹ duplici p̄fectōe. **Q**ue
dam em̄ passiones retrahūt nos a
bono. vt timor p̄culoꝝ. z respectu
hoꝝ mō subhumano p̄ficiunt̄ per
donū fortitudis. **A**lic p̄o passioēs
inclināt ad malū. vt delectatōes et
p̄cupiscētie carnis. z p̄ ista p̄ficiunt̄

Tractatus Secundus

modo superhumano p̄ donum ti-
moris. p̄pter timorē em̄ doni decli-
nat hō a malo: vt dicitur **Proverbi. xv.**
Ideo petebat ad hoc istud donum
p̄s. dicens **Cōfige timore tuo carnes**
meas: a iudicijs em̄ tuis timui. Et
hec duo dona sunt in appetitu sensi-
tuo: in pte p̄cipisibili sicut in sub-
iecto. **A**lter aut̄ sumit̄ hec distin-
ctio a q̄busdam sic. **D**ona p̄ficiunt
in vita specularia siue p̄templatiua
siue actiua. **S**i speculariua aut̄ per
modū visus inspiciētis. et sic p̄ficit
donū intellectus. **A**ut p̄ modū gu-
stus experientis. et sic p̄ficit sapientia.
Si aut̄ p̄ficiat in actiua: aut quan-
tū ad recessus a malo. et sic p̄ficit do-
nū timoris. **A**ut q̄ntū ad p̄fectōem
in bono. bonū aut̄ duplex est. q̄ddā
necariuz. et respectu istius p̄ficit do-
nū sciētie vt dirigens. donū aut̄ pie-
tatis vt exequēs. **A**liud aut̄ est bo-
nū superogatois ad qd̄ non oēs re-
nens. et respectu talis boni p̄ficit do-
nū consilij p̄ modū dirigētis. donū
aut̄ fortitudinis p̄ modū exequētis
Hec aut̄ dona q̄uis diuissim̄ possent
ex diuersis locis scripture sacre col-
ligi. tamē **Esa. xi. ca.** ponunt̄ vnite
vbi de xp̄o dicitur sic. **E**grediet̄ virga d̄
radice yesse et flos de radice ei⁹ ascē-
det: et rehescet sup̄ eū spūs dñi: spūs
sapientie et intellectus. spūs cōsilij et
fortitudinis. spūs scie et veritatis. et
replebit eum spūs timoris dñi.

Quō sibi mutuo corrūdent pe-
titiōes. dona. beatitudines. et fructus

Via vero petitiōes ordinātur
ad dona. dona aut̄ p̄ opatiōes
ordinant̄ ad beatitudines. fructus
aut̄ beatitudinib⁹ correspondēt: vt
videt̄ dicere glosa **Math. vi.** **I**dcir-
co dicūt doctores. q̄ om̄ia illa sibi
mutuo corrūdent. qd̄ qualiter fiat
videndū est. **U**bi p̄mo declarandū
est quid̄ horū quattuor noibus im-

portetur. scz nomine petitiōnū. no-
mine donoꝝ. nomine beatitudinum
et noie fructuū. **S**edō sil' de oibus
ostendet quō ordinant̄ ad inuicē. et
quō et que sibi mutuo correspondēt

Que dicunt̄ petitiōes
quot sunt **Cap. CXX.**

Quāntū ad p̄mum videndū est
p̄mo de petitiōib⁹. **U**bi itel-
ligendū q̄ cū mutuo auxilijs sp̄a
libus ad bñ opandū indigeam⁹ (qz
nō sum⁹ aliqd̄ sufficiētēs ex nobis
quasi ex nobis. s̄ sufficiētia nostra
ex deo est. vt dicitur **Thoz. xij.** **I**dcir-
co recurrendū est ad deū qui dat oī-
bus affluentē et nō impropert. vt
dicitur in canonica **Iaco. i. ca.** et p̄ceda
sunt diuina auxiliā q̄bus indigem⁹
in vite opibus tam actiue q̄ p̄tem-
platiue: maxime xp̄o dicēte **Auc. xi.**
Petite et accipietis **H**e aut̄ petitiō-
nes p̄tinētes auxiliā hōi necessaria
ad bñ opandū sunt septem q̄ ponū-
tur in orōne dñica que dicitur **Pater no-**
ster. et ponunt̄ **Math. vi.** **P**rima ē
sanctificet nomen tuū. **S**ecūda est.
adueniat regnū tuū **T**ertia. fiat vo-
luntas tua etc. **Q**uarta. panē nostrū
quotidianū da nobis hodie **Q**uin-
ta est. dimitte nobis debita nostra.
Sexta est. et ne nos inducas in tēp-
tationē. **S**eptima est. s̄ libera nos
a malo. **E**t he septem supplicatiōes
petitiōes dicuntur.

Quid importet̄ noie doni
et quot sunt dona **Cap. CXX.**

Secūdo videndū est qd̄ im-
portet̄ nomie donoꝝ. et hoc
ex dictis potest haberi. quia
sunt quidam habitus nos p̄ficien-
tes in vite actiue et p̄templatiue opa-
tionib⁹ mō diuino et superhumano. et
isti habitus sunt infusi. et p̄ quandā
appropriationē dicunt̄ dona spūs sc̄i
nō sicut suscipiētis s̄ sicut largiētis

De prima specie qualitatis.

Quis sint dona totius trinitatis si-
cut et alia. Enumeratur autem hec do-
na. **Ca. xi. c.** in auctoritate superius al-
legata. ex qua patet quod sunt septem

**Quid importet nomine beati-
tudinis. et quod sunt** **CXXXI.**

Beatitudines autem quedam vo-
luntates sunt habitus quedam pfe-
ctiones distinctos a virtutibus
et donis. **Secunda** beatitudinis est beati-
tudinis non esse habitus distinctos a
donis et virtutibus. sed sunt opes do-
norum et virtutum perfectarum. **De autem** p. 2.
dicitur ponuntur **Matth. v.** Prima est.
beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est reg-
num celorum. **Secunda** est. beati mites quoniam
ipsi possidebunt terram. **Tertia** est. bea-
ti qui lugent quoniam ipsi consolabuntur. **Quar-
ta** est. beati qui esuriunt et sitiunt iustici-
am quoniam ipsi saturabuntur. **Quinta** est
beati misericordes quoniam ipsi misericordiaz
consequantur. **Sexta** est. beati mundo corde
de quoniam ipsi deum videbunt. **Septima** est.
beati pacifici quoniam ipsi filii dei voca-
buntur. **Due** autem subsequentes. scilicet. **Bea-
ti** qui persecutorem patiuntur. et illa. **Beati**
estis cum maledixerint vobis homines et
non sunt speciales beatitudines. sed sunt
aliaz continentur conclusivae et manifesta-
tive. **Prima** quidem generaliter respectu
omnium fidelium. sed secunda respectu apostolorum et
discipulorum qui in primitiva ecclesia erant
speciales persecutionis passuri. **Unde** quod
primo generaliter dictum fuerat. **Beati** qui
persecutionem patiuntur. et cetera determinat in
speciali applicando discipulis. et dicitur. **Bea-
ti** estis cum maledixerint vobis homines
et cetera. intelligendum est quod sicut dona ha-
bentur actu aliquo pertinentem ad patriam
ut doctores dicuntur Ita in singulari bea-
titudinibus duo ponuntur. **Unum** perti-
nens ad statum vite et designat primo.
Aliud pertinentem ad statum patrie. et il-
lud designat secundo. ut patet in omnibus
Verbi gratia in prima (beati pauperes

spiritu) ecce pertinentem ad statum vite. **Omni**
ipso est regnum celorum: ecce pertinentem
ad statum patrie.

**Quid importet nomine
fructus** **Cap. CXXXII.**

Quantum autem ad fructus quanto
sciendum est. quod nomen fructus
a corporalibus ad spiritualia transit
fertur. **Dicitur** enim in corporalibus fructus
illud quod de terrenis scilicet ultimum
expectat. **Et** idem omnino illud quod de re-
bus proficitur aliquis quasi mercedem la-
boris circa illam impedit per nominis exten-
sionem fructus dicitur. **Hoc** autem patet esse
duplex. **Unum** ut dicatur fructus illud
quod de re aliquo principaliter expectat. et
sic fructus omnis nostri operis dicitur deus. **Et**
de hoc fructu patet illud **Sap. iij.** intel-
ligi. **Bonorum** operum gloriosus est fru-
ctus. **Alio** ut dicatur fructus illud quod
quod proficitur ex opere non principaliter propter
hoc operans. et hoc modo delectationes
quod sunt in bonis operibus et actibus sunt
et dicitur patet fructus bonorum operum. **Unde**
secundum philosophum in ij. et x. **Eth.** Omnis opa-
tio procedens ex habitu proficiente ha-
bet delectationem annexam. **Et** de tali
fructu loquitur **Ambrosius.** dicens. **Virtu-
tes** fructus dicuntur. quod suos possessores
res sancta et sincera delectatione refi-
ciunt. et sic loquitur hic de fructibus. **Fru-
ctus** autem isti ab apostolo ad **Gal.** ponuntur
per ordinem ea. v. ubi dicitur sic. **Fru-
ctus** autem spiritus est. charitas. gaudium
pax. patientia. longanimitas. bonitas
benignitas. mansuetudo. fides. mo-
destia. continentia. castitas. **Et** sic patet quod
omnes fructus sunt duodecim. **Et** etiam ex
dictis patet quod nomine septem petitionum. se-
ptem donorum. septem beatitudinum. et du-
odecim fructuum (de quibus scriptura et
doctores loquuntur) septem importet

Quo mutuo sibi correspon-
dent petitiones. dona. beatitudi-
dines. et fructus. **Ca. CXXXIII.**